

Kood	Punktid
------	---------

XXVI AJALOO OLÜMPIAAD

PÕHIKOOL IX KLASS

Lõppvoor 24. märts 2018

ESIMENE MAAILMASÕDA JA SELLE PÄRAND

1. Briti ajaloolane A. J. P. Taylor pealkirjastas oma I maailmasõja puhkemist analüüsiva raamatu „Sõda [raudteede] sõiduplaanide järgi“ (*War by timetable*). Mida ta selle all võis mõelda? 3p

.....
.....
.....

2. Kas sakslaste sõjaplaan (Schlieffeni plaan) oleks võinud õnnestuda, kui kindralstaabi ülem Helmuth von Moltke (noorem) ei oleks seda muutnud? Arutle! 4p

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Kelle või mille järgi sai Schlieffeni plaan oma nime? 1p

.....

4. Milline antiikaja lahing oli Schlieffeni plaani koostamisel eeskujuks? 1p

.....

5. See riik kuulutas end 1914. aastal neutraalseks, kuid sekkus 1915. aastal sõtta. Tema väed said lüüa ... lahingus 1917. aastal. Pariisi rahukonverentsil oli see riik üks neljast peamisest võitjariigist. **3p**

a) Mis riigiga on tegu?

.....

b) Mis lahinguga on tegu?

.....

c) Loetlege ülejäänud kolm peamist võitjariiki?

.....

6. Poola-päritolu rahvusvahelise õiguse teoreetik Raphael Lemkin kirjutas oma autobiograafias: **4p**

“Siis ühel päeval loen ajalehest, et kõik ... sõjakurjategijad lastakse vabadusse. Kõige hirksam neist oli Talaat Pasha, ... siseminister, keda seostati ... rahva hävitamisega. Ühel päeval peatas tema tänaval üks ... noormees, kelle nimi oli Tehlirian. Pärast Talaat Pasha ära tundmist lasi Tehlirian ta maha ja ütles. „See on minu ema eest.“ Sel hetkel muutus süütute inimeste mõrvamine minu jaoks palju arusaadavamaks. Ma ei teadnud kõiki vastuseid, kuid tundsin, maailm peab vastu võtma seaduse, mis hoiab ära seda tüüpi rassilisi või usulisi mõrvu“.

a) Mis rahvast hävitati?

.....

b) Mis riiki peetakse sündmuse eest vastutavaks?

.....

c) Mis aastal kõnesolev sündmus toimus?

.....

d) Milline rahvusvahelise õiguse mõiste on nimetatud sündmusega seotud?

.....

7. Järjesta I maailmasõja tähtsamad lahingud alguskuupäeva järgi ajaliselt. Kirjuta lahingu nime ees olevale punktiirile sobiv number. **3p**

..... Ypres'i lahing

..... Somme'i lahing

..... Gallipoli lahing

..... Amiens'i lahing

..... esimene Marne'i lahing

..... Kevadpealetung (*Frühjahrs offensive*)

..... Verduni lahing

8. Milline I maailmasõja ajal kujunenud väeliik võimaldas nii üksikvõitlust, pommitamist kui luuret? 1p

.....

9. Millise relvaliigi areng sai alguse I maailmasõjas? 1p

.....

10. Milline relvaliik põhjustas suhteliselt kõige rohkem lahingukaotusi, mõningatel hinnangutel kuni kaks kolmandikku kõigist surnutest-haavatutest? 1p

.....

11. Sõja käigus töötasid nii sakslased kui lääneliitlased välja mitmeid edu toonud taktikalisi uuendusi. Millise riigiga on järgmised uuendused seotud? 7p

rünnakrühmad

tank

„suurtükivägi vallutab, jalavägi hõivab“

veerev suurtükivägi (*rolling barrage*)

elastne kaitse

õhufotode kasutamine taktikaliseks luureks suurtükiväes

suurtükiväe sihtimine ilma korrigeeritava tuleta (*predicted fires*)

12. Millist I maailmasõja sõjalist operatsiooni on peetud sõjaajaloo esimeseks ühendoperatsiooniks (mitme väeliigi üksused on koondatud ühtse juhtimise alla)? 4p

a) Operatsiooni nimi

b) Mis aastal aset leidis?

c) Lahingu osapooled

d) Operatsiooniga hõivatud piirkond

13. Kes oli see kuulus väejuht, kes läks enne I maailmasõja algust erru, kutsuti sõja ajal tagasi, juhtis kindralstaapi, läks sõja lõppedes uuesti erru ning valiti hiljem oma riigi presidendiks? Kirjutage punktiirile ees- ja perekonnanimi. 2p

.....

14. Miks otsustasid väejuhid sõja algul, et jalavägi peab ründama ahelikus (vt pilti), mitte väikeste rühmadena, lahingupaaridena või mõnes muus formatsioonis? 3p

.....

.....

.....

.....

15. Keda või mida nimetati kollase sulestikuga linnuliigi järgi „kanaarilindudeks“? Tähista õige vastusevariant ristiga. 1p

- kollaka värvusega tuvisid, kes kandsid laiali rindeteateid
- naistöölisi, kelle nägu oli lõhkeaine käitlemise tõttu laskemoonatehases kollakaks tõmbunud
- Prantsuse jalaväes teeninud kollase vormimütsiga koloniaalsõdureid
- vabatahtlikke põetajaõdesid, kes kandsid kollast haiglakitlit

16. Loe läbi tekstikatkend ja vasta küsimustele: 2p

„Sel hetkel nägin ma hunni, päris noort poissi, kes jooksis mööda kaevikut, käed õhus, hirmul nägu ees, armu anudes. Ma tulistasin ta surnuks. Taevalikult kena oli näha teda maha langemas. Lincoln'i ohvitser oli minu peale vihane, aga see on võlg, mille peame endalt maha pesema, ei midagi muud.“

a) Miks ei olnud sõjavangide hukkamine hea mõte? Tähista vale vastus ristiga.

- Haagi konventsioon keelas sõjavangide väärkohtlemise
- Ei olnud arukas raisata püssirohtu
- Sõjavangide tapmise tõttu võitlesid vastase sõdurid ja ohvitserid „viimse veretilgani“

b) Miks eelistati vangide võtmise asemel sageli neid hukata? Tähista vale vastus ristiga.

- Väejuhatused kartsid epideemiate levikut
- Keegi tuli jätta sõjavange valvama ja eskortima, mis vähendas üksuste isikkoosseisu
- Vange tuli toita, mis võis jätta nälga omaenda sõdurid

17. Pildil olev kohver on seotud I maailmasõja ajal välja töötatud ja tänapäeval tavalise meditsiinilise abivahendiga, mis tõstab haavatute ellujäämistõenäosust tunduvalt. Millise protseduuriga on tegu? 1p

.....

18. Mais 1915 toimunud ... lahingus, kus sakslased kasutasid esmakordselt ulatuslikult sõjagaasi, hukkus teiste Briti sõdurite seas ka 14-aastane reamees John Condon. 2p

- a) Mis lahinguga oli tegu?
- b) Millise muudatuse tegi Briti valitsus selle episoodi tulemusel? Tähista õige vastus ristiga.
alaealistel noormeestel lubati edaspidi teenida sõjaväe abiteenistuses, kuid mitte rindel
laste rindele sattumise vältimiseks kehtestati ID-kaardid
kooliprogrammi lisati kodutöötunnid, et õpetada lastele, kuidas abistada ema kodutöodes

19. Vaata pilti ja vasta küsimustele. 2p

- a) Mida teevad pildil olevad Saksa lapsed?
- b) Milles seisneb nende panus Saksa sõjamajandusse?
-

20. Kellest sai 1917. aastal Eestimaa kubermangu komissar (ees- ja perekonnanimi)? 2p

.....

21. Kes oli 1917–18 Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee juht (ees- ja perekonnanimi)? 2p

.....

22. Tallinnas kogunes 25. augustil 1917 ... erakorraliseks istungiks. Autoriteetne poliitik võttis sõna ja lausus: 3p

„Venemaa on sisemiselt surmani haige ja tal puudub jõud ja korraldus, et vaenlast tagasi tõrjuda. Kui Baltimaa läheb Saksa sõjavägede alla, siis muutub ka Eesti küsimus rahvusvaheliseks. Eesti poliitilised erakonnad ja kihid peaksid koonduma ühiseks rahvuslikuks jõuks, mis maad võiks juhtida.“

a) Kes või mis kogunes?

b) Kes oli sõna võtnud poliitik?

c) Mis sündmus ajendas istungi kokkukutsumise?

23. Miks ei soovinud enamus Eesti poliitikuid kuni 1917. aastani rahvusväeosade moodustamist? Kas see oli õige otsus? Arutle. 4p

.....
.....
.....
.....

24. Mis ehitise muutsid Saksa sõjaväevõimud 1918. a. Eesti taludes kohustuslikuks? 1p

.....

25. Eesti Vabariigis maksti Vabadussõja veteranile suuremaid toetusi kui I maailmasõja veteranile. Miks? Kas see oli õigustatud? Arutle. 4p

.....
.....
.....
.....

26. Venemaal kukutati veebruaris 1917 keiser ja võimule tuli Ajutine Valitsus. Seda kuuldes ütles ...: „See on vapustav! Küll on üllatus! Mõelda vaid! Me peame kodumaale sõitma, aga kuidas?“ **2p**

a) kellest on jutt?

b) kelle abiga kõnesolev isik kodumaale sõitis?

27. Ühe I maailmasõjas osalenud riigi valitsus deklareeris novembris 1917 järgmisi poliitilisi põhimõtteid: **2p**

- rahvaste võrdsus ja suveräänsus
- rahvaste õigus vabale enesemääramisele kuni õiguseni eralduda ja rajada iseseisev riik
- kõigi rahvuslike ja rahvuslik-usuliste eesõiguste ja kitsenduste tühistamine
- kõigi rahvusvähemuste ja etniliste rühmade vaba areng

a) Mis riigiga oli tegu?
.....

b) Mis valitsusega oli tegu?
.....

28. Vaata pilti ja vasta küsimustele. **2p**

Millise sündmusega seondub pildil olev pidulik saal?
.....

Miks toimus kõnesolev sündmus just selles ruumis?
.....

29. Märki ristiga need kolm riiki, mille sisemajanduse kogutoodang I maailmasõja jooksul kasvas? **3p**

Venemaa	Prantsusmaa	Serbia
Suurbritannia	Itaalia	USA
Saksamaa	Austria-Ungari	

30. Saksamaa maksis aastatel 1919–1932 sõjakahjude korvamiseks 19 miljardit kuldmarka. Mille arvel neid makseid tehti? Tähista õige vastus ristiga. 2p

Saksa rahvas pidi andma valitsusele kohustuslikus korras laenu

Valitsus konfiskeeris vajalikud summad pankadelt

Saksa keskpank trükkis raha juurde

USA pankurid andsid Saksa valitsusele laenu

31. Saanud 15. oktoobril 1918 kannatada sinepigaasi rünnakus, kaotas ta ajutiselt nägemise ja paigutati haiglasse. Kuuldes, et sõda on lõppenud, läks tal silme ees uuesti mustaks, ta läks tagasi laatsaretti ja nuttis. Ta tundis, et tegu on sajandi kõige ilgema nurjatusega, kõik ta lootused olid purunenud ja ohverdused osutunud mõttetuks. 2p

Millise riigi sõdurist on juttu?

.....

Mis oli sõduri nimi?

.....